

DEDICAȚIE PENTRU ATHANA POLIAS DIN CALLATIS

În Muzeul din Mangalia se găsește o placă de marmură cu inscripție grecească, descoperită în toamna anului 1958 cu ocazia unor lucrări edilitare de pe faleza stațiunii Mangalia.

Placa este de formă dreptunghiulară, spartă în două bucăți, avînd lungimea de 0,99 m, lățimea de 0,60 m și grosimea de 0,11 m. Pe fața de sus a acestei plăci se află o scobitură de formă neregulată, adîncă de 0,03 m și cu dimensiunile de 0,56 × 0,42 m. Adîncitura trebuie să reprezinte conturul inferior al draperiei statuii așezate odinioară pe această placă-soclu. După conturul păstrat se pare că monumentul va fi fost o statuie impozantă cu o draperie care acoperea în întregime picioarele. Inscripția, așezată pe latura lungă îngustă, într-un singur rînd, are următoarele litere incise, de 0,031—0,035 m înălțime: 'Αθ]ανῶ Πολιάδι Μεγιστῶ Ἐπικύθεο[ς (fig. 1 și fig. 2).

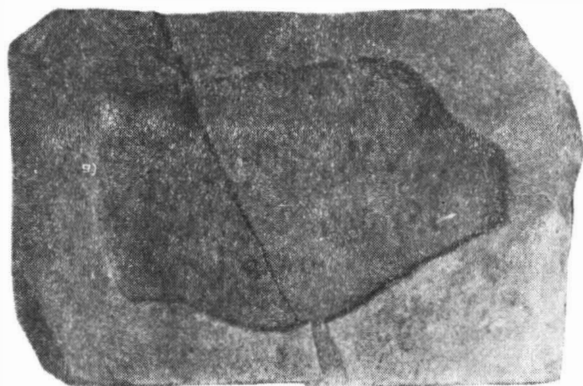
În 1958, am luat cunoștință de această inscripție¹. Atunci lipsea la început numai puțin din prima literă, și anume un alfa. Azi prima literă a dispărut de pe piatră, în urma mutilării ulterioare a documentului. A doua literă păstrată este theta, mai mică decît celelalte. Ultima literă din rînd, păstrată parțial, este un omicron. După acest omicron mutilat bănuim că urma un sigma. Nu știm, dacă după acest sigma va fi fost încă un cuvînt ca εὐχάν, de pildă.

Literele sînt săpate cu multă îngrijire și îngroșate la capete. Litera alfa are capetele de jos evident îngroșate și drepte, iar liniuța transversală puțin curbată. Litera epsilon are cele trei liniuțe orizontale paralele destul de lungi, de mărimi diferite. Pi are a doua hastă verticală paralelă mai scurtă. Sigma are cele două bare exterioare puțin înclinate; ypsilon este bifurcat destul de sus. Omega are forma unui cerc deschis, fără talpă în partea de jos.

¹ Datorăm semnalarea acestei inscripții lui Gh. Bichir, de la Institutul de arheologie din București, căruiu îi mulțumim și pe această cale.

Scrisul acestei inscripții votive de prin secolul al III-lea î.e.n. ne aduce aminte de inscripția onorifică de pe baza statuii închinată de histrieni binefăcătorului lor Kalliades, fiul lui Kalliades, de la sfârșitul secolului al III-lea sau începutul secolului al II-lea î.e.n.²

Cultul zeiței Atena la Callatis era dinainte cunoscut³. În inscripția pe care o prezentăm, Atena are epitetul de Polias deci, de protectoare a orașului, epitet pe care îl purta la Atena și apoi și în alte părți⁴.

1

2

Fig. 1 și 2

În documentul nostru, dedicanta este o femeie cu numele de Megisto, un oxytonon cu un omega final, formă întâlnită destul de frecvent în Elada veche⁵. Numele Megisto mai este cunoscut. Plutarh ne vorbește de soția lui Timoleon, cetățean din Elida, a cărei atitudine a fost plină de curaj față de provocările tiranului Aristotimos din Elida, instalat acolo după moartea lui Pyrrhos (din anul 272 î.e.n.), prin influența

² Cf. V. Pârvan, *Histria*, IV, în *ARMSI*, tom. XXXVIII, București, 1916, nr. 545–546.

³ Vezi inscripția callatiană publicată de D. M. Pippidi, în *BCH*, 1962, p. 517, în care citim, în rîndul 9, Ἀδρυῶν Ὑπερσεξία.

⁴ Martin P. Nilsson, *Geschichte der griechischen Religion*, I, München, 1955, p. 433–437.

⁵ Cf. numele celor trei grații: Thallo, Auxo, Karpo, precum și numele callatiene Toko și Nikaso și alte nume din alte părți. Vezi *Dacia*, V–VI, 1935–1936, p. 281, fig. 3/1 2 fig. 3. precum și J. și L. Robert, în *BÉ, RÉG.*, 1959, 72, p. 175, nr. 94.

macedoneanului Antigonas⁶. Megisto, din inscripția votivă pentru Athana Polias, este fiica lui Epikydes, cu genitivul Epikydous sau în forma ionică, Epikydeos. Epikydes este un nume cunoscut și destul de răspândit în Grecia veche⁷. Inscripția care ne-a reținut atenția este importantă pentru că ne atestă cultul zeiței Athana Polias la Callatis. Dedicția pentru Athana Polias la Callatis întregește informațiile noastre cu privire la divinitățile din panteonul callatian și ar putea fi eventual considerată ca un reflex al influenței politice și culturale exercitate de Atena în regiunile Pontului Euxin. Regretăm că nu putem avea și statuia, care o reprezenta pe zeiță, pentru a aprecia calitățile artistice ale monumentului.

TH. SAUCIUC-SĂVEANU

ПОСВЯЩЕНИЕ АТАНЕ ПОЛИАС В КАЛЛАТИСЕ

РЕЗЮМЕ

Автор публикует посвятельную надпись III в.н.э. из Каллатиса, посвященную богине Атане. Эпитет «Полиас», т.е. покровительница города, свидетельствует о культе этой богини в Каллатисе и возможно о политическом и культурном влиянии города Афин в причерноморских областях.

DÉDICACE À ATHANA POLIAS, DE CALLATIS

RÉSUMÉ

On présente une inscription votive du IIIe siècle av. n. è., dédiée à la déesse Athéna. L'épithète de Polias, protectrice de la ville, relève le culte de cette déesse à Callatis, et éventuellement l'influence politique et culturelle de la cité d'Athènes dans les régions du Pont-Euxin.

⁶ Plutarh, *De mulierum virtutibus*, 252 B și urm. ed. Didot., 1868, I, p. 311 și urm. Vezi I. Miller, în *RE*, XX, 1931, col. 332 s.v., *Megisto*; Wilken, în *RE*, II, 1895, col. 1056 s.v. *Aristotimos*, nr. 2. Cf. Pausanias, V, 5, 1; VI, 14, 4.

⁷ Friedrich Bechtel, *Die historischen Personennamen des Griechischen bis zur Kaiserzeit*, Halle, a. S. 1917, p. 269–270.